

Universitatea Babeş-Bolyai
Facultatea de Studii Europene
Domeniul: Sociologie

Teză supervizată în cotutelă cu Tilburg University, Babylon Centre for Research of the Multicultural Society

**FEMEI CONVERTITE LA ISLAM ÎN OLANDA ŞI ROMÂNIA:
TRANSFORMĂRI INTERIOARE ŞI EXTERIOARE, NOI PERSPECTIVE ASUPRA
CUNOAŞTERII ŞI NARAȚIUNI ÎNRĂDĂCINATE ÎN COMUNITĂȚI MUSULMANE**

Rezumatul tezei

Coordonator: prof. dr. Enikő Vincze

Supervizată în cotutelă de: dr. Jan Jaap de Ruiter

Doctorand:

Daniela-Mariana Stoica

Cuprins

1. INTRODUCERE

2. PREZENȚA ISLAMULUI ÎN ROMÂNIA ȘI OLANDA

2.1 Olanda

2.1.1 Islamul în Olanda

2.1.2 Comunitatea musulmană: profilul local

2.2 România

2.2.1 Islamul în România

2.2.2 Comunitatea musulmană: profilul local

2.3 Convertirea la Islam în Europa

2.4 Perspectiva cercetării

3. CADRUL CONCEPTUAL

3.1 Transformări interioare și exterioare

3.1.1 Convertirea religioasă

3.1.2 Convertirea ca experiență genizată și apartenențele intersecționale ale femeilor convertite

3.1.3 Convertirea și încapsularea

3.1.4 Forme de performativitate în Islam

3.1.5 Rezumat și abordare

3.2 Perspective asupra cunoașterii. Agenție și putere

3.2.1 Dobândirea de noi perspective asupra cunoașterii

3.2.2 Femeile convertite, active în circuite de cunoaștere islamică

3.2.3 Putere, cunoaștere islamică și putere-cunoaștere

3.2.4 Rezumat și abordare

3.3 Testimoniale privind convertirea ca narațiuni ale comunității

3.3.1 Testimoniale privind convertirea, provenite dintr-o narativă mai amplă

3.3.2 Reconstrucții narative ale experienței

3.3.3 Tiparele testimonialelor privind convertirea

3.3.4 Rezumat și abordare

4. METODOLOGIE

4.1 Întrebări de cercetare

4.2 Abordarea calitativă a narațiunilor convertirii

- 4.2.1 Analiză critică de discurs: Transformări interioare și exterioare
- 4.2.2 Analiză narativă biografică: Perspective asupra cunoașterii
- 4.2.3 Analiză narativă: Testimoniale ale convertirii înrădăcinate în comunități

4.3 Participanți

- 4.3.1 Respondentele din Olanda
- 4.3.2 Respondentele din România
- 4.3.3 Rezumatele interviurilor

4.4 Proceduri de prelucrare, analiza și selecția datelor

5. ANALIZA DE DATE

5.1 Perspective asupra transformărilor interioare și exterioare

- 5.1.1 Femeile convertite din Olanda
- 5.1.2 Femeile convertite din România
- 5.1.3 Discuție

5.2 Perspective asupra transformărilor la nivel de cunoaștere

- 5.2.1 Femeile convertite din Olanda
- 5.2.2 Femeile convertite din România
- 5.2.3 Discuție

5.3 Narațiuni înrădăcinate în comunități

- 5.3.1 Femeile convertite din Olanda
- 5.3.2 Femeile convertite din România
- 5.3.3 Discuții

6. CONCLUZII

ANEXE

Anexa 1: Ghidul de interviu

Anexa 2: Resurse islamice online în Olanda și alte surse de informare

Anexa 3: Cultele religioase recunoscute în România

Anexa 4: Resurse islamice online și acoperirea media a Islamului în România

Anexa 5: Organizații arabe, turce și islamice în România

Anexa 6: Subiecte referitoare la femei în Islam și versetele care le vizează

Anexa 7: Date utilizate pentru analiza critică de discurs

Anexa 8: Teme și subiecte recurente identificate în testimonialele privind convertirea

Anexa 9: Narațiuni ale cunoașterii selectate pentru analiză biografică

Anexa 10: Narațiuni selectate pentru analiză narativă

REFERINȚE

Cuvinte cheie:

Convertirea la Islam; noi musulmane; voal; modestie; pietate; putere-cunoaștere; agenție; tehnici ale sinelui; încapsulare; analiză critică de discurs; formațiuni ideologice discursive; analiză biografică; epifanii; analiză narativă; validarea credinței de către comunitate

Rezumat

Am intrat prima dată într-o moschee în primăvara lui 2010. Se întâmpla în România, în Cluj-Napoca și era vorba de o moschee găzduită de un centru islamic, situată în vecinătatea campusului universitar și frecventată de studenți nord-africani și de românce convertite, acestea din urmă fiind o prezență în general invizibilă sau abia vizibilă în public. Discuția cu o tânără de 21 de ani, musulmană convertită, despre motivația ei de a intra în Islam și în mod particular despre ceea ce ea sublinia că reprezintă privilegiile de care se bucură în căsnicie ca musulmană, dar și prilejul de a o urmări interacționând cu alte românce convertite au fost primele aspecte care mi-au stârnit interesul pentru acest subiect. Cercetarea mea vizează convertirea femeilor la Islam într-un cadru dublu – pe de o parte în Olanda, un context în care minoritatea musulmană constituie o prezență notabilă și prin urmare convertirea la Islam are o incidență mai mare prinre olandezii nativi, respectiv România, pe de altă parte, unde musulmanii sunt prezenți la o scară mai mică și prin urmare este de presupus că și ritmul și frecvența convertirii sunt mai scăzute.

Atunci când are loc în context non-islamice, convertirea la Islam produce transformări la nivel de apartenență (non)religioasă, culturală și uneori socială. Convertirea imprimă noi ritmuri asupra vieților cotidiene a indivizilor, dar și o structură precisă în ceea ce privește practica religioasă. De asemenea, convertirea stimulează adoptarea unor perspective noi asupra cunoașterii, dar și implicarea noilor musulmani în circuite de învățare și practică religioasă, generând transformări și rearanjamente biografice. Subiectul a fost discutat intens în literatura academică vizând țările vestice, în particular în țările cu minorități alcătuite din imigranți musulmani, atingând subiecte care se referă la convertire și la motivațiile acesteia, la relațiile dintre apartenențe religioase, naționale și etnice, dar și la funcțiile pe care aceasta le îndeplinește în biografiile indivizilor. Cercetările privind convertirea la Islam vizează și noile valori și modele îmbrățișate de femeile musulmane, perspectivele lor redefinite asupra egalității de gen, respectiv abordările critice pe care subiecții le adoptă în ceea ce privește societățile și culturile originare.

Teza de față discută experiența feminină a convertirii la Islam în două contexte europene distincte – Olanda și România. Aici, convertirea are loc uneori în opoziție cu o serie de elemente defintorii ale contextelor personale, sociale, culturale și religioase ale acestor femei. Alteori vine să completeze asemenea aspecte, producând transformări de tip radical în ceea ce privește stilurile de viață sau generând schimbări minore și ajustări. Acestea au loc la intensități diferite ce sunt reflectate într-o disciplină interioară adoptată în mod conștient și constau, de pildă, în cele cinci rugăciuni zilnice obligatorii sau sunt reflectate în procesul continuu de învățare pe care femeile și-l asumă

individual sau alături de membrii comunităților cărora li se alătură. Transformările produse de convertire sunt reflectate și în exterior și devin astfel vizibile prin noile restricții dietare respectate de către femeile convertite, prin noul cod vestimentar adoptat, în concordanță cu principiile modestiei islamice – inclusiv voalul musulman – prin interacțiunile și contactele limitate pe care noile femei musulmane le au cu bărbați din afara propriilor familii și câteodată cu non-musulmani. Când procesul de învățare se desfășoară în interiorul comunităților musulmane cărora acestea li se alătură, femeile musulmane devin membre active ale unor circuite de cunoaștere islamică, în interiorul cărora dezbateri îndepărate, redefinesc și internalizează aspecte legate de surse de informare legitime, respectiv de aplicarea cunoașterii islamice în viața cotidiană, în special la nivelul sexualității și al corporalității feminine, dar și în ceea ce privește rolurile și modele feminine adoptate și urmate.

Clasată printre statele europene cu cea mai ridicată rată de creștere a populației musulmane, numărând până la 14.000 de musulmani convertiți, potrivit estimărilor organizațiilor islamice¹, Olanda este una din țările în care noii musulmani au fost obiectul unor cercetări (van Nieuwkerk 2004, van Nieuwkerk 2006b, Badran 2006, Vroon-Najem 2007). În schimb, România are o populație islamică modestă, reprezentată în special de musulmani etnici care trăiesc în Dobrogea, dar și de imigranți de origine arabă, sosiți în țară pentru prima dată în anii '70 și '80, pentru studii universitare. Convertiții la Islam din România au primit puțină atenție în literatura academică, astfel că nu sunt disponibile statistici privind rata convertirilor. Pe de altă parte, existența musulmanilor convertiți este puternic vizibilă pe platforme online interactive – pagini web, bloguri, canale social media – disponibile în prezent și utilizate de musulmanii din România ca alternative la infrastructura musulmană modestă, cu rol de suport în procesul de învățare. Musulmanii convertiți din România contribuie totodată și la generarea și gestionarea conținutului pe aceste canale și sunt activi astfel într-un circuit informațional. Sursele de informație disponibile online acoperă aspecte care țin de norme religioase, de consultanță și dezbateri privind practica religioasă, dar facilitează și conexiuni cu musulmani și comunități musulmane, atât la nivel național, cât și internațional.

Studiul prezent vizează experiența convertirii la Islam a femeilor din Olanda și România, concentrându-se pe trei aspecte principale, de-a lungul a trei întrebări de cercetare:

1. Cum își exprimă olandezele și româncele convertite afilierea la Islam în termenii transformărilor interioare și exterioare, considerând contextele personale ale acestora?
2. Cum dobândesc, internalizează și pun în practică olandezele și româncele convertite la Islam (noile) perspective asupra cunoașterii Islamice?
3. Care sunt șabloanele narrative ce pot fi desprinse din modul de articulare a testimonialelor privind convertirea, construite de olandezele și româncele convertite, considerând faptul că acestea sunt înrădăcinate în narrative mai largi ale comunităților din care ele fac parte?

¹ tabeksirah.wordpress.com/2012/03/16/189/ [Accesat în 16 martie 2012]

Cercetarea reflectă în primul rând asupra perspectivelor femeilor convertite în ceea ce privește transformările interioare și exterioare prin care acestea trec în urma convertirii la Islam în relație propriile contexte originare, așa cum sunt acestea articulate prin mijloace discursive. În al doilea rând, studiul urmărește perspectivele acestor femei asupra modului de acumulare, internalizare și punere în practică a cunoașterii islamice. În al treilea rând, aceasta privește narațiunile convertirii ca înrădăcinate în narațiuni musulmane mai largi și identifică șabloanele după care acestea sunt dezvoltate. Abordând experiența feminină a convertirii dintr-o perspectivă națională dublă, studiul de față operează cu două seturi de biografii ale femeilor, articulate de tipuri diferite de dinamici externe sociale, cultural și economice, însă reunite de experiența împărtășită a convertirii la Islam.

În ciuda diferențelor structurale dintre contextele mai largi care influențează experiențele convertirii la Islam, atât olandezele, cât și românele intervievate își amintesc momentul intrării în Islam fie ca pe un rezultat al unui lung demers de învățare, fie ca pe produsul unei cercetări întreprinse în mod conștient, în căutarea de răspunsuri existențiale și de confirmări sau în căutarea unei structuri existențiale și a disciplinei, respective a unor grupuri noi de apartenență. În unele cazuri, convertirea survine după o perioadă de explorare de tip religios sau chiar după testarea de opțiuni religioase diverse sau din contră, după o transformare bruscă, urmând un scrut interval de reflecție și deliberare, facilitată de relații și conexiuni dezvoltate de femeile convertite cu alți musulmani.

Teza începe cu o prezentare contextului islamic din Olanda și România, trasând un profil al comunităților locale, în termeni de articulare a acestora, infrastructură și structuri instituționale reprezentative (Capitolul 2). Această parte include și o sinteză referitoare la studiile pe tema convertirii la Islam în context european. Capitolul 3 continuă cu dezvoltarea cadrului conceptual, de-a lungul a trei teme principale sau arii de concentrare narativă, abordate în studiul convertirii la Islam în Olanda și România. Acestea acoperă următoarele aspecte: transformări interioare și exterioare, perspective asupra cunoașterii și narațiuni înrădăcinate în comunități. De asemenea, Capitolul 3 include și o serie de reflecții teoretice care demonstrează importanța menținerii unei abordări intersecționale în investigarea experienței feminine a convertirii în context european, luând în calcul situarea femeilor convertite la intersecția anumitor tipuri de apartenențe – de gen, religioase, etnice, naționale, culturale și sociale și a inegalităților generate de aceste apartenențe. Sub tema amplă a transformărilor interioare și exterioare, acord atenție abordărilor teoretice și teoriilor dezvoltate în jurul convertirii religioase, după care pun în discuție dimensiunea genizată a convertirii la Islam, reflectând mai departe asupra noțiunilor de pietate și asupra naturii încapsulate a convertirii, așa cum o definește Rambo (1993). Mai departe, sub tema perspectivelor asupra cunoașterii, iau în considerare aspecte privind agenția (Burr 2000, Mahmood 2001), puterea și puterea-cunoaștere (Foucault 1975, 1993, Frank 2006), în timp ce sub tema narațiunilor islamice dezvoltate sub influența comunităților din care fac parte femeile convertite mă raportează la transformările ce apar la nivel de univers de discurs (Snow and Machalek 1983, 1984), la reconstituirile narrative ale experienței, respective la

aspecte ce țin de articularea colectivă de narațiuni ale experienței convertirii. Capitolul 4 este dedicat dimensiunii metodologice a studiului și introduce întrebările de cercetare și cele trei metode de analiză aplicate datelor colectate. Totodată, în acest capitol realizez și o prezentare sintetică a celor două grupuri de respondente, aduc în discuție metodele de colectare, procesare și selectare a datelor și introduc un set de rezumate ale biografiilor participantelor din fiecare grup vizat în cadrul acestei cercetări. Capitolul 5 acoperă analiza datelor, fiind împărțit de-a lungul celor trei arii de concentrare narativă menționate anterior, fiecare divizată, la rândul său, în cele două grupuri naționale investigate. Aici, aduc de asemenea în discuție și compar rezultatele cercetării în cele două contexte, respectiv în Capitolul 6 trasez concluziile și revin asupra unor aspecte de ordin teoretic, introduse și selectate în Capitolul 3.

În cercetarea de față, utilizez două seturi principale de date – narațiuni ale convertirii produse de 22 de femei convertite la Islam în Olanda și România (câte 11 pentru fiecare țară), colectate prin interviuri calitative în profunzime, realizate în cele două țări. În Olanda, cercetarea de teren a fost mai extinsă decât în România; astfel, aici au fost realizate interviuri în orașele Amsterdam, Rotterdam, Eindhoven și Tilburg, cu femei crescute de părinți creștini, nepracticanți sau provenind din familii ateiste ori seculare. În România, am realizat interviuri în principal printre membrele comunității musulmane afiliate moscheii din Clu-Napoca, majoritatea fiind crescute în familii creștin-ortodoxe nepracticante. În ambele cazuri, am aplicat un ghid de interviu flexibil, complementar cu întrebări de clarificare și completare; de asemenea, am dezvoltat un jurnal de teren, centralizând descrieri și impresii din timpul vizitelor pe teren.

Studiul cuprinse o serie de limitări în privința disponibilității informației și a accesului la date. În plus, dezbateră privind poziția femeilor în Islam este atinsă pe scurt, nefiind discutată în detaliu. Există o varietate de surse care ating acest subiect, o multitudine de poziții îmbrățișate atât de musulmani cât și de non-musulmani, care însă nu pot fi acoperite integral în acest cadru, întrucât acestea îi depășesc obiectivele. Într-o anumită măsură, studiul este limitat și de lipsa informației privind incidența convertirii în România, dar și de dimensiunile sale genizate și dinamica ce o definește. În plus, cercetarea a avut inițial și o abordare îndreptată spre zona online, întrucât am urmărit și forumurile musulmanilor sunniți, pe care le-am accesat periodic, urmărind subiecte și teme de discuție, respectiv postările aferente acestora. Acestea au vizat aspecte ce țin de corp și corporalitate în Islam, de surse islamice de cunoaștere și de circuitele de producție și diseminare de date, în care femeile musulmane sunt implicate, respectiv de dinamica de comunicare în grupuri de musulmani. Oricum, a fost imposibil să realizez o analiză sistematică a acestui tip de date într-o perspectivă comparativă din cauza barierei de limbaj întâlnite în Olanda, dar și pentru că acest aspect ar fi implicat un set complex de elemente metodologice, din nou depășind scopul și mijloacele prezentului studiu. Prin urmare, o perspectivă generală asupra construirii unei infrastructuri paralele cu rol în facilitarea diseminării de cunoaștere islamică printre membrii comunităților mici de convertiți precum cea din România este încă necesară pentru cercetările viitoare.

Accesul limitat și controlat la comunitățile studiate trebuie să fie luat de asemenea în considerare, dar și faptul că am realizat vizitele de teren într-un mod monolitic în România. Spre deosebire de Olanda, unde am putut aborda respondente din comunități și orașe diferite, un aspect reflectat în diversitatea profilurilor acestora în termeni de contexte culturale și sociale, în România m-am concentrat pe o singură comunitate. Grupul de respondente provenea din Cluj-Napoca, cu excepția celei de-a unsprezecea participante, membră a unei comunități shiite din București. Alte aspecte care trebuie să fie luate în calcul se referă la colectarea, procesarea și utilizarea datelor. Interviuurile cu participantele din România au avut loc în limba română, în timp ce interviurile cu respondentele din Olanda s-au derulat în limba engleză – o limbă străină atât pentru interviewer, cât și pentru respondente. În plus, interviurile în limba română au fost traduse în limba engleză, ceea ce ridică aspecte legate de poziționarea cercetătorului în ceea ce privește practicile metapragmatice în care se implică, prin forme de reprezentare a discursului influențate cultural și instituțional (Blommaert 2000). Întrucât studiul lucrează cu o bază de date la o scală relativ restrânsă, abordarea narativă nu caută generalizări în sens clasic, respectiv nu promite beneficii imediate de ordin practic, susținând în același timp autenticitatea și potențialul unei cercetări derulate prin asemenea mijloace (Elbaz-Luwisch 1997). Prin urmare, luând în calcul aceste limitări, mă raportez la narațiunile privind convertirea ca la o serie de reconstrucții subiective privind experiența respondentelor, produse în comun în timpul interviurilor, respectiv le analizez în detaliu, printr-un mix de metode narative care acoperă atât aspecte de formă, cât și de conținut.

Pornind de la cele trei mari direcții teoretice, studiul este dezvoltat de-a lungul a trei teme principale care definesc particularitățile experienței convertirii, așa cum este aceasta trăită de femeile din Olanda și România. La un prim nivel, cercetarea aduce în discuție perspectivele noilor femei musulmane asupra transformărilor interioare și exterioare pe care le trăiesc în relație cu propriile contexte originare, fie religioase ori seculare, dar și de natură culturală, socială sau etnică, respectiv cu un discurs mai amplu privind poziția femeilor în Islam, pe care femeile convertite îl pot reproduce într-o manieră necritică, respectiv pe care îl pot contesta ori submina. În acest context, conceptul de ‘discurs’ este utilizat în forma în care îl recomandă Gee (2001), înțeles ca o modalitate caracteristică de a utiliza limbajul, integrat cu modalități distincte de gândire, acțiune, interacțiune, valorizare și utilizare a propriilor corpuri. Printre altele, acest discurs vizează obligațiile femeilor musulmane privind respectarea injunțiilor ce vizează modestia, relațiile lor cu bărbați, dar și rolurile pe care și le asumă în familie, respectiv în societate, în sens larg. În acest cadru, perspectivele femeilor asupra manifestărilor devoțiunii religioase în Islam, dar și expresiile lor interioare sunt investigate. Printre altele, acestea cuprind o nouă rutină de rugăciune, credințe noi, valori nou internalizate, modele și convingeri. Pe de o parte, sunt aduse în discuție manifestările exterioare ale actelor devoționale, prin voal și ținute modeste islamice, relațiile femeilor convertite cu barbato din afara propriilor familie și cu non-musulmani, dar și alegerile profesionale validate de Islam pe care acestea le fac, pe de altă parte. În acest context, analizez convertirea la Islam ca pe o experiență genizată, definită de o serie de

caracteristici care o particularizează atunci când este trăită de femei. Astfel, fac referire la conceptele lui Foucault (1975, 1984, 1993) de corpuri docile, tehnici disciplinare și subiect etic, dar și la perspectivele lui Mahmood (2005) asupra cultivării pietății și a producerii subiectului pios prin acte corporale repetitive. Totodată, utilizez și perspectiva lui Fadil (2011) asupra ne-acoperirii, pe care o consider de asemenea o tehnică a sinelui, respectiv o formă de acțiune etică asupra sinelui, atunci când este asumată de femeile convertite. Tot aici utilizez modelul încapsulării al lui Rambo (1993), adaptat într-o matrice a celor 4 R, potrivit căreia convertirea se desfășoară într-un complex de relații, ritualuri, retorică și roluri. Acestea constituie un set de catalizatori ai transformărilor interioare și exterioare trăite de femeile convertite. Privind experiența convertirii ca încadrată în contexte culturale, sociale și naționale, acord atenție și evaluărilor pe care femeile convertite le realizează în ceea ce privește societățile originare și propriile apartenențe, măsurându-și inclusiv propria alteritate, așa cum sugerează Roald (2004). De asemenea, mă raportează și la poziția lui Jensen (2008) față de statusul femeilor convertite – acela de indivizi ce reunesc elemente contrarii sau de actori liminali, situați la intersecția a două culturi – respectiv față de transformările pe care acestea le trăiesc în ceea ce privește modul în care se percep în relație cu ceilalți. Totodată, iau în considerare procesele mimetice de alterizare în care femeile convertite se implică prin mijloace discursive. Analizez narațiunile convertirii dintr-o perspectivă constructivistă și consider că femeile convertite sunt produsele acelor discursuri islamice pe care le îmbrățișează, cu aspirații și manifestări de tip religios, vizibile la nivel corporal, ce rezultă din practicile discursive asociate pe care acestea și le asumă. Cuprinse în articularele instituționale ale comunităților musulmane cărora femeile convertite li se alătură, aceste discursuri sunt dictate de prescripțiile religioase care influențează exclușiunile și selecțiile pe care le fac în calitate de femei musulmane.

La un al doilea nivel, cercetarea de față aduce în discuție modul în care femeile convertite din Olanda și România colectează, internalizează și pun în practică elemente ale cunoașterii islamice. Astfel, în cadrul biografiilor acestora sunt identificate momente de epifanie sau experiențe care modifică perspective și parcursuri existențiale, generând schimbări de la nivel de cunoaștere, aspect ce influențează deciziile femeilor de a se converti, respectiv duc la intensificarea devotamentului lor religios în cadrul Islamului. În acest mod, mecanismele ce duc la adoptarea și manifestarea de noi perspective în religie se dezvoltă și ilustrează modul în care femeile sunt implicate în circuite ale cunoașterii islamice pe măsură ce încep să se raporteze la aceasta înainte de convertire, dar și de-a lungul propriilor biografii post-convertire. Prin urmare, în cadrul prezentei cercetări, urmăresc schimbările de perspectivă asupra cunoașterii survenite în rândul musulmanelor convertite din Olanda și România, luând în calcul aspecte ce țin de articulări ale puterii-cunoaștere, așa cum rezultă din diferitele abordări pe care le au pe parcursul propriilor căutări de cunoaștere islamică.

În cadrul analizei pe care o realizez, mă raportează la cunoaștere ca o fiind transpusă pe corpurile femeilor musulmane prin acte devoționale ce duc la cultivarea subiectivității islamice sau la (re)activarea unor subiectivități ce sunt genuin islamice. De asemenea, utilizez și perspectiva lui

Mahmood (2005) asupra formelor de învățare habituală sau de tip practic și analizez transformările experimentate la nivel de cunoaștere trăite de femeile musulmane, făcând referire la reconciliere cognitivă (Mansson McGinty's 2006), potrivit căreia convertirea este rezultatul dinamicilor cognitive și intelectuale ce definesc existența indivizilor. Acestea implică un mecanism de armonizare a perspectivelor și a universurilor de discurs pre-convertire și post-convertire, care sunt retroactiv aliniate. Perspectivele asupra cunoașterii sunt modificate într-o asemenea manieră încât convertirea duce la descoperirea Islamului drept religia logică, naturală și simplă, bazată pe un singur adevăr – adevărul islamic și mesajul monoteist. Intuit înaintea asumării noii religii, acest adevăr este confirmat după convertire, când contextele personale non-islamice sunt evaluate dintr-o perspectivă islamică. Mă raportez la femeile convertite ca la agenți conștienți, care trec printr-un proces de negociere a semnificațiilor în căutările lor de cunoaștere islamică, activându-și agenția și confirmând-o prin operațiuni de evaluare pe care le realizează în limitele actelor religioase ce le sunt prescrise în Islam. Prin urmare, mă raportez la agenție în concordanță cu perspective lui Mahmood (2005), potrivit căreia aceasta reprezintă capacitatea de acțiune activată de relații specifice de subordonare, nefiind o formă de a rezista dominației. Aceasta rezultă din căutările femeilor și din implementarea cunoașterii islamice în viețile lor, prin care acestea își stimulează și își cultivă pietatea. Totodată, acord atenție evoluțiilor agenției, așa cum sunt acestea ilustrate de femeile aflate la diferite niveluri în ceea ce privește evoluția lor ca practicante și examinez jocurile evaluative în care intră în calitate de credincioase musulmane. Acestea implică autoevaluări, dar și evaluări externe realizate de alte femei convertite, dar și de către non-musulmani. Totodată, sunt analizate și situațiile marginale de viață care câștigă plauzibilitate în cadrul universurilor simbolice (Berger and Luckmann 1991) activate prin convertirea la Islam, cu o atenție deosebită acordată epifaniilor ca momente ce produc schimbări și transformări la nivel de cunoaștere, făcând posibile noi tipuri de acțiune și dorință (Badran 2006) printre femeile convertite. Prin urmare, când este relaționată cu aceste arii ale cunoașterii, convertirea la Islam se desfășoară ca o decizie predestinată (Mansson McGinty 2006).

La un al treilea nivel, modul de articulare a narațiunilor convertirii este analizat ca înrădăcinat într-o narațiune a comunității musulmane, fapt ce le impune subiecte specifice care au fost auzite în mod repetat de către femeile convertite, adoptate și adaptate la experiențele proprii ale respondentelor. Temele comune și tiparele sunt identificate ca (re)produse discursiv de către femeile convertite din Olanda și România în două contexte distincte, în care comunitățile locale cărora acestea le sunt afiliate influențează experiența convertirii și modul în care aceasta este reconstituită prin mijloace narrative. În timp ce studiez testimonialele privind experiența convertirii ca pe un gen în sine, îmi propun să evidențiez șabloanele narrative care o definesc, subliniind faptul că femeile convertite își reinterpretează propriile contexte prin narațiune, utilizând o serie de teme-cheie. Acestea sunt repetate în mod strategic de către femeile care îmbrățișează Islamul atunci când sunt invitate să reflecte asupra propriilor experiențe de convertire (Bourque 2006), compilând un vocabular circulat în grupurile din

care fac parte, contribuind la o formă de sedimentare subiectivă (Berger and Luckmann 1991) și la internalizarea scenariilor privind convertirea la Islam.

În plus, analizez testimonialele privind convertirea ca situate sub influența apartenenței respondentelor la grupuri musulmane, printr-o formă de validare comunitară a credinței (Le Pape 2005), care implică operarea de schimbări de tip instituțional asupra biografiilor ce sunt rememorate. Narațiunile convertirii devin prezentări sociale standardizate (Wolhrab-Sahr 2006) sau reconstrucții biografice (Snow and Machalek 1983, Berger and Luckmann 1991, Rambo 1999). Acestea reprezintă un gen învățat și un instrument cultural (Cain 1992), un produs construit social de către femeile convertite în timpul unui proces de aliniere, asociind biografii personale cu obiectivele, credințele și ritualurile noilor grupuri (Snow and Machalek 1984) din care fac parte. În aceeași direcție, mă raportez la istorisiri ale convertirii ca la un set de practici care pot rezolva prin mijloace narrative contradicțiile (Stromberg 1993) privind arii diferite ale vieților indivizilor, dezvăluind aspecte ce țin de neliniști și conflicte personale.

Pornind de la aceste aspecte, susțin că testimonialele convertirii îndeplinesc o serie de funcții sociale și că funcționează ca instrumente cognitive ce stimulează procesul de autocunoaștere (Cain 1991). Totodată, atrag atenția asupra faptului că testimonialele privind convertirea socializează emoții, atitudini și identități, consolidează relații și susțin coagularea apartenenței la comunități (Ochs and Capps 2006). Aceste elemente duc la articulări stereotipizate de narațiuni, de-a lungul anumitor șabloane. În analiza narațiunilor convertirii generate de respondente, aduc în discuție următoarele tipuri de narațiuni-prototip sau contra-narațiuni: narațiuni explicative și legitimizante; narațiuni de reconciliere și recunoaștere; narațiuni ale schimbării sau narațiuni critice la adresa contextului personal; narațiuni ale conflictului și de negociere a diferenței; narațiuni ale căutării de tip religios; narațiuni cu abordare feministă.

Datele colectate sunt analizate ca un set consistent de testimoniale ale convertirii sau ca povești relevante privind experiența convertirii, produse în mod colaborativ în timpul interviurilor. Astfel, aplic trei metode analitice și asociez fiecare metodă cu una din cele trei întrebări de cercetare care vizează cele trei arii de concentrare narativă: transformări interioare și exterioare, perspective asupra cunoașterii și narațiuni înrădăcinate în comunități. Două metode de analiză sunt aplicate separat narațiunilor generate de participante diferite, în timp ce o a treia metodă este utilizată pentru întreg corpul de date. În primul rând, aplic analiza critică de discurs acelor mostre discursive care vizează transformările interioare și exterioare, ilustrând afilierea femeilor la Islam prin schimbările care le interpretează în relație cu propriile contexte. În acest mod, identific aspecte ce țin de întăririle ideologice ale unui discurs islamic mai amplu ce susțin manifestarea unei identități care depinde de contextul social, aspecte ce vizează așteptări și prescripții internalizate ca elemente firești ori contestate de către subiecți. Aceasta, pentru că analiza critică de discurs arată cum sunt spuse narațiunile, identificând aspecte ce țin de argumentare, retorică, lexic și în general de narațiune (van Dijk 1993). Astfel, această metodă arată cum femeile convertite își asumă ori provoacă perspectivele

predefinite referitoare la poziția lor în Islam. Aplicată unui set de mostre discursive extrase din transcrierea narațiunilor produse de douăsprezece participante din Olanda și România în cadrul interviurilor privind experiențele lor de convertire la Islam, analiza critică de discurs ilustrează mecanismele discursive prin care femeile atribuie semnificații transformărilor interioare și exterioare trăite în calitate de credincioase musulmane, făcând referire la propriile contexte originare. Analiza critică de discurs vizează aspecte ce țin de articularea discursurilor prin dezvoltarea schemei argumentative, semnificații locale și coerență, respectiv aspecte lexicale, sintactice și retorice. Acestea pot susține simultan reproducerea necritică sau deconstruirea discursurilor islamice și a formațiunilor ideologice discursive (Fairclough 1985) islamice privind transformările trăite de femei. Acestea pot viza obligațiile de practică religioasă cărora noile musulmane li se supun, rolurile pe care acestea și le asumă în familie și în societate, prin relațiile pe care le dezvoltă cu non-musulmani sau prin modul în care se adaptează ca musulmane la contexte predominant non-islamice.

În al doilea rând, testimonialele care se referă la aspecte ce țin de transformările epistemologice trăite de femeile convertite în termeni de colectare, internalizare și manifestare a cunoașterii islamice sunt considerate prin analiză biografică narativă. În concordanță cu strategia analitică recomandată de către Denzin și Lincoln (2005), această metodă este centrată pe cronologia evenimentelor narate și pe ocurența evenimentelor cu efect de schimbare de perspectivă sau epifanii în biografiile respondentelor selectate. Totodată, evaluez agenția femeilor în interiorul circuitelor în care acestea devin active ca fiind situată în complexul de putere-cunoaștere în care acestea intră în calitate de credincioase musulmane devotate, prin abordările pe care le au în ceea ce privește modul de dobândire, internalizare și manifestare a cunoașterii islamice. Aplicată unui set de zece narațiuni ale convertirii generate de respondentele din Olanda și România (cinci din fiecare grup), analiza biografică narativă accentuează transformările trăite de femei în ceea ce privește perspectivele asupra cunoașterii islamice, raportându-se și la biografiile respondentelor și la influența acestora asupra abordărilor epistemologice pe care și le asumă în calitate de credincioase musulmane. La acest nivel, analiza demonstrează că în timp ce sunt implicate într-un flux de internalizare-manifestare a cunoașterii, femeile musulmane din Olanda și România se raportează la cunoașterea islamică și sub influența propriilor contexte – religioase ori seculare – a traiectoriilor personale, respectiv a accesului lor la elemente de infrastructură religioasă în țări nemusulmane. Femeile convertite sunt active în circuite de învățare islamică și acționează ca agenți conștienți, dar se supun și influenței unor surse externe de agenție și sunt implicate într-un flux de cunoaștere, al cărui obiect devin ele însele, în cadrul unor rețele de pietate și supunere spirituală.

În al treilea rând, istorisiri stereotipizate ale convertirii sunt identificate în interiorul întregului corp de narațiuni produse de participantele din Olanda și România, ilustrând elementele comune prin care acestea sunt aliniată la o narațiune colectivă a convertirii. Aceste narațiuni sunt privite ca produse în mod colaborativ de către subiecți și circulate în comunitățile musulmane din care acestea fac parte. Asemenea grupuri cuprind fie musulmani nativi strict practicanți și devotați, fie musulmani deschiși

unor perspective liberale, sau musulmani alți convertiți. În consecință, narațiunile convertirii ilustrează în mod explicit sau implicit forme de credință și practică ce sunt validate de grupurile la care cele care le produc sunt afiliate, respectiv conceptualizări ale apartenenței religioase, articulate de asemenea și în forma unor contra-narațiuni configurate în modele standardizate. Această metodă este aplicată narațiunilor produse de toate cele 22 de participante din ambele țări vizate de cercetare, pornind de la premisa că aceste povestiri sunt înrădăcinate în comunitățile în care femeile convertite sunt active. Astfel, respondentele din cele două comunități dezvoltă narațiuni de-a lungul unor povești-prototip, definite de subiecte, argumente și abordări comune. Prin urmare, în cadrul tezei, narațiunile standardizate (re)produse de femeile convertite la Islam în Olanda și România sunt definite în primul rând la nivel teoretic, după care sunt identificate în corpul datelor în formele standardizate amintite anterior. Acestea sunt reprezentări și justificări ale experienței convertirii sancționate de comunități, produse în comun și circulate în grupurile femeilor convertite, în interiorul cărora realitatea fuzionează cu interpretările subiective date de către participante propriilor experiențe.

Utilizarea de metode mixte este recomandată în contexte de analiză calitativă (Frost et al. 2010, Roulston 2010, Hesse-Biber 2010); prin combinarea unor metode de analiză, iar în cazul de față perspectiva analitică dezvoltată pe trei niveluri în investigarea procesului de atribuire de semnificații unor experiențe atunci când se lucrează cu date calitative generează de asemenea niveluri diferite de interpretare (Frost et al. 2010). Acestea pot fi discutate atât împreună, cât și separat; când sunt considerate împreună, niveluri diferite de interpretare pot ilustra o diversitate de perspective asupra mărturiilor participanților referitoare la propriile experiențe, în timp ce atunci când sunt considerate individual, diferitele interpretări ale datelor pot oferi perspective din dimensiuni diferite, din care cele care pot fi extrase cele mai relevante în viziunea cercetătorului (Ibidem).

Așa cum arată primul tip de analiză, unele dintre participantele olandeze se delimitează de cultura dominantă în care au fost socializate înainte de convertirea lor la Islam și condamnă cultura olandeză a libertății drept irelevantă și inutilă. Refuzând să facă vreo concesie pentru a se adapta contextului dominant non-musulman, respondentele olandeze rememorează și experiențe de hărțuire la care au fost expuse din cauza alterității pe care o reprezintă, articulată și identificată ca atare în exterior de către non-musulmani datorită aspectului lor vizibil Islamic. În plus, unele dintre ele își articulează prin mijloace discursive intrarea în Islam ca pe o formă de reparație biografică sau de ajustare și prin urmare interpretează transformările prin care trec în opoziție cu propriile contexte originare. Printre participantele olandeze, discursurile de conflict și opoziție sunt construite la niveluri multiple: împotriva societății non-musulmane dominante, împotriva propriilor contexte originare, împotriva musulmanilor nativi, din partea cărora subiecții convertiți nu simt că primesc susținere și chiar împotriva altor musulmani convertiți. Participantele olandeze adoptă de asemenea și poziții versatile, poziționându-se ca femei musulmane într-un context care poate genera multiple forme de prejudiciu din cauza apartenențelor lor intesectionale, așa cum rezultă acestea din trecutul lor secular

sau non-religios, din naționalitatea și cultura olandeză în care au fost crescute și care se suprapun acum cu afilierea lor Islam și câteodată cu statutul lor social de mame singure sau de femei divorțate.

Uneori, musulmanele convertite din Olanda pledează pentru concesi, cu scopul de a se ajusta contextului dominant și prin urmare deconstruiesc acele formațiuni ideologice discursive islamice care încurajează forme stricte de practică religioasă, neglijând mediul non-islamic dominant. De asemenea, ele se delimitează de alte femei convertite, respingând inflexibilitatea acestora în materie de practică religioasă. Femeile olandeze convertite la Islam pot refuza de asemenea să poarte voalul musulman, pe care îl consideră o falsă-problemă, în timp ce non-acoperirea devine în discursurile lor o formă de muncă etică asupra propriilor individualități, contracarând acele formațiuni ideologice discursive prin care sunt prescrise anumite aspecte ce țin de normalizarea corporalității feminine. Identificându-se în mod implicit sau explicit drept musulmane liberale sau spirituale mai degrabă decât credincioase strict practicante, participantele olandeze nu se încadrează strict în matrici ale încapsulării. Prin urmate, ele resping roluri predefinite și problematizează acel tip de retorică ce încurajează femeile să se miște în principal în spații domestice. În schimb, ele pledează pentru importanța muncii în care se pot implica în afara propriilor locuințe și pentru propriul potențial de a deveni valori pentru societate.

La rândul lor, o parte dintre respondentele din România reproduc formațiuni ideologice discursive islamice care descurajează orice formă de compromis acceptată cu scopul de a se ajusta la așteptările non-musulmanilor și implicit ale societății creștine dominante din România. În unele cazuri, femeile convertite din România se raportează voci autoritare masculine, pe care le reproduc în discursurile privind, de exemplu, obligațiile feminine privind modestia. Prin urmare, ele sugerează că voalul este obligatoriu pentru toate femeile, indiferent de religie, și îi atribuie o funcție de protejare a femeilor și de menținere a ordinii sociale. De asemenea, când îmbrățișează o formă strictă de practică religioasă islamică și în special forme facultative de modestie adoptând, de exemplu, voalul integral, femeile musulmane din România își asumă și o perspectivă critică la adresa membrilor comunității musulmane care acceptă concesi cu scopul de a fi acceptați de non-musulmani, uneori cu prețul diminuării intensității practicilor devoționale zilnice. Româncele convertite la Islam asociază de asemenea reacțiile negative la adresa voalului, venite din partea membrilor societății majoritare cu influențele vestice exercitate asupra culturii locale, catalogate de asemenea drept negative ori viciate. Totodată, ele își evaluează în mod critic biografiile și identifică o serie de indicii islamice în interiorul acestora, pe care le interpretează ca pe semnale pe care le-au luat în considerare înainte de a intra în Islam, însă pe care nu le-au recunoscut drept islamice în trecut. De pildă, susțin că au contestat conceptul Trinității în calitate de credincioase creștin-ortodoxe și interpretează acest aspect ca pe o dovadă a faptului că au anticipat monoteismul islamic. Totodată, citind asemenea detalii dintr-o perspectivă islamică, ele contestă fostele practici religioase cărora li s-au dedicat și le minimalizează ca lipsite de substanță, contrastându-le prin mijloace discursive cu ritualurile descoperite și practicate în Islam.

Asemenea respondentelor din Olanda, femeile convertite din România articulează discursuri de conflict și contestare la diferite niveluri – de exemplu, la adresa societății dominant non-musulmane, asociate cu vestul compromis moral. În plus, ele devin critice în ceea ce privește propriile contexte și implicit fostele apartenențe religioase, contestând abordările în materie de practică religioasă ale altor musulmani, ale căror acte devoționale sunt respinse ca diluate din cauza compromisurilor acceptate cu scopul de a fi tolerați de non-musulmani. În mod diferit de contextul olandez, atunci când critică alți musulmani, femeile convertite din România îi resping tocmai din cauza acestor concesii, contestând abordările lor flexibile în ceea ce privește practica religioasă.

Repondentele din cele două grupuri naționale considerate în contextul prezentei cercetări se raportează la transformările interne și externe prin care trec în urma convertirii atât din perspective similare, cât și de poziții diferite. Pe de o parte, atât respondentele din Olanda, cât și cele din România opun aceste schimbări trăsăturilor societăților predominant non-islamice în care trăiesc. Pe de altă parte, cele două categorii îmbrățișează perspective distincte în ceea ce privește acuratețea actelor religioase devoționale pe care le exercită ca femei convertite la Islam în contexte non-musulmane. Ca atare, femeile convertite din Olanda resping abordarea inflexibilă a practicilor religioase, care sunt apărute, în schimb, de participantele din România. Acestea sunt aspecte ce devin vizibile la nivel discursiv atunci când sunt analizate istorisirile convertirii produse de noile musulmane.

Odată intrate în Islam, unele dintre femeile convertite la Islam din Olanda, ale căror contribuții sunt discutate prin analiză narativă biografică, își asumă sarcina de a disemina un tip de cunoaștere islamică pozitivă printre non-musulmani – fie membri ai propriilor familii și prieteni – persoane non-religioase în cele mai multe cazuri, de care sunt legate prin propriile contexte originare. Totodată, prin tehnici de achiziție de cunoaștere islamică, femeile convertite din Olanda caută uneori în mod deliberat perspective negative asupra Islamului, străduindu-se ulterior să deconstruiască argumentele anti-islamice, consolidându-și în acest mod baza de cunoaștere ca femei musulmane. Un proces de acest tip poate fi de asemenea privit și ca îndeplinind o funcție mimetică, din moment ce obiectivul său – acela de a dezvălui argumente pozitive care susțin Islamul și decizia lor de a-l îmbrățișa atunci când sunt provocate de cei din fostele grupuri sociale, de membri ai familiilor și de societate în sens larg – este anticipat de către subiecți.

În timp ce unele participante olandeze, care sunt credincioase musulmane devotate, vorbesc deschis despre abordarea critică pe care o adoptă la nivel de achiziție și manifestare a cunoașterii religioase, alte respondente, care încearcă să își crească pietatea, tind să își minimalizeze abordările critice în relație cu aspecte de cunoaștere islamică, pentru a-și putea cultiva propria subiectivitate musulmană. În anumite cazuri, o asemenea poziție problematică este asociată cu identitatea profesională a acestor femei, care influențează implicarea lor în circuite de cunoaștere islamică, în cadrul cărora își formează abordările generale față de învățare în Islam. Tot la acest nivel sunt activate și elemente ce țin de modalitățile în care aceste femei operează schimbări asupra propriilor

subiectivității și spiritualității, respectiv de modul în care se ‘antrenează’ în calitate de credincioase musulmane.

Unele respondente olandeze pun în practică perspective critice, resping forme stricte de manifestare a cunoașterii islamice și recomandă, de exemplu, analiza contextului istoric în care a fost revelat Coranul. Uneori, asemenea perspective asumate împotriva formelor stricte de manifestare a cunoașterii islamice sunt îndreptate practicilor de chemare la Islam sau *dawa* incorect aplicate în Olanda, din perspectiva lor, dar și împotriva unei concentrări excesive pe convertire și nu pe forme simple de practică religioasă sau pe articularea de modele islamice în cadrul comunităților autohtone de convertiți. În acest mod, ele susțin că asemenea modele ar trebui să fie vizibile printre nemusulmani, subminând stereotipuri anti-islamice în loc să le consolideze prin forme inflexibile de manifestare a cunoașterii islamice, inclusiv la nivel de corporalitate feminină.

În plus, pe măsură ce își exercită agenția în timp ce își consolidează propriile subiectivități ca femei musulmane pioase, respondentele din Olanda dau dovadă și de mobilitate atunci când dobândesc, internalizează și pun în practică elemente ale cunoașterii islamice. Astfel, ele contează simultan pe surse de cunoaștere subiective și mistice de cunoaștere (de exemplu, vise), dar și pe o formă de cunoaștere dobândită în mod rațional și sistematic. Cele mai multe dintre participantele olandeze vin din contexte seculare și prin urmare au nevoie de un proces susținut de socializare în Islam. Astfel, ele își activează agenția și spiritual critic atunci când discern între sursele de cunoaștere pe care le accesează, uneori relansând procesul de achiziție de informație islamică după ce inițial au contat pe surse incomplete sau tradiționale de informație în Islam. În alte cazuri, când au deja un trecut religios, acesta este folosit ca fundament pentru viitoarea lor evoluție ca femei musulmane credincioase. Evaluându-și biografiile dintr-o perspectivă epistemologică islamică, ele își vor investi convertirea la Islam cu o funcție de reparare sau ajustare de a istoriilor personale.

Respondentele române au un trecut religios, deși uneori acest fapt implică doar o bază minimă de cunoaștere și practică religioasă, pe care o valorifică sau o resping din perspective diferite ca femei musulmane. Așadar, foste credincioase creștin-ortodoxe non-practicante acumulează retroactiv informație despre fosta religie și o resping tocmai pentru că a lipsit din viața lor curentă. Totodată, ele fac referire la cunoașterea islamică pe care o pun în practică în mod curent în calitate de credincioase musulmane, de exemplu, în forma rugăciunilor. La rândul lor, participantele care au trecut inițial printr-o convertire la o religie neo-protestantă înainte de a deveni musulmane sunt critice la adresa propriilor contexte non-practicante dintr-o perspectivă dublă: neo-protestantă și islamică. Astfel, fac referire la provocările rezultate din lipsa de suport pe care au resimțit-o în calitate de credincioase creștin-ortodoxe, la normele morale religioase neglijate sau identificate în propriul trecut religios și în tipul de cunoaștere la care s-au reportat baza viitoarei lor deveniri religioase. Totodată, unele femei convertite din România resimt efortul pe care au fost nevoite să îl facă pentru a părăsi creștinismul și în mod special credința lor în Trinitate, la care și-au impus să renunțe. Oricum, atunci când nu sunt respinse, aspecte ale cunoașterii de tip religios deja prezente sau puse în practică sunt asociate cu

Islamul de către noua femeie musulmană și transformate în dovezi semnificative care susțin convertirea ei la Islam.

Femeile convertite din România urmează forme de cunoaștere intuitivă – vise și experiențe mistice sau rugăciuni răspunse – care operează ca momente epifanice asupra biografiilor acestora și stimulează lansarea unor căutări în Islam, respectiv declanșează o serie de reajustări la nivel de cunoaștere religioasă. Alimentate de crize biografice, asemenea experiențe cu efect de schimbare de perspectivă sunt situate la limita realității, fiind derivate din vise interpretate în cheie islamică sau din evenimente înțelese ca ducând spre Islam, inserate în noua structură de plauzibilitate a musulmanelor convertite. Un asemenea tip de cunoaștere transformă convertirea la Islam într-o decizie predestinată. Totodată, descoperirea Islamului implică și reactivarea unor convingeri și credințe deja prezente, respectiv poziționarea unui univers de discurs marginal în centrul existenței femeii convertite la Islam. Prin urmare, atunci când reflectă asupra istoriilor personale, româncele convertite armonizează perspectivele pre-convertire cu perspectivele post-convertire și reflectă asupra deciziei de a intra în Islam ca la o mișcare logică și naturală. Astfel, convertirea este prezentată ca o ajustare biografică și de către noile musulmane din România. În plus, acestea își asumă o căutare sistematică de informație în Islam, după ce inițial o problematizează. Are loc astfel un proces mimetic prin care femeile încearcă să deconstruiască logica Islamului, începând să strângă informație despre Islam cu obiectivul inițial de a contesta această religie. Totodată, femeile convertite își asumă și sarcina de a-și atrage familiile nemusulmane la Islam, încercând să le transmită elemente de cunoaștere islamică și să prezinte drept pozitive transformările la care se supun prin convertire. Asemenea participantelor olandeze, femeile convertite intervievate în România subliniază impactul minim pe care l-a avut convertirea lor la Islam asupra capacității de a se adapta la contexte non-musulmane. În același timp, se învinovățesc și pentru ceea ce identifică drept propria incapacitate de a-și confrunta familiile cu alegerea lor de a intra în Islam și de a-l practica, respectiv pentru compromisurile pe care le acceptă pentru a evita disputele cu nemusulmani – de exemplu, amânând momentul acoperirii cu voalul musulman sau acoperindu-se minimal.

După ce colectează informație despre Islam, atât femeile musulmane convertite din Olanda, cât și cele din România o internalizează prin diferite forme de reconciliere, asociind credințe și practici religioase non-islamice din trecut cu perspectivele islamice la care au aderat prin convertire, concluzionând în unele cazuri că au fost musulmane în mod intuitiv. Așa cum arată biografiile acestora, noile femei musulmane recurg la diferite strategii de învățare, care au uneori numai un rol formal, întrucât sunt gândite inițial cu obiectivul de a deconstrui Islamul, o încercare ce apare drept eșuată în mod deliberat, cu scopul de a-și legitima convertirea la Islam și modul în care pun în practică elemente ale cunoașterii islamice în interiorul unor paradigme ale puterii-cunoaștere.

Analiza narativă arată că respondentele intervievate în Olanda construiesc narațiuni de justificare și legitimare prin care combat reprezentările sociale negative ale Islamului și se opun formelor externe prin care sunt categorizate ca femei musulmane. Uneori, ele resping pozițiile

îmbrățișate de alți musulmani, inclusiv de către femei convertite, dezvoltând contra-narațiuni prin care se delimitează de formele stricte de practică religioasă și de refuzul de a se adapta contextelor non-islamice dominante. Religioase numai în copilărie, femeile convertite asociază fostele credințe cu experiențe și convingeri curente, în cadrul unor narațiuni cu obiectiv reconciliant. În acest mod, ele identifică dovezi în propriile biografii care le susțin convertirea la Islam ca un pas necesar și natural, făcând referire și la miracolele atestate și consemnate în Coran, pe care le evaluează ca argumente care le-au provocat și le-au stimulat interesul pentru Islam. Femeile convertite din Olanda dezvoltă narațiuni ale schimbării, care prezintă convertirea ca pe o reparație biografică, ajustând contexte personale marcate de promiscuitate, consum de droguri sau de implicarea în activități infracționale. Narațiunile de conflict și negociere a diferențelor ating un nivel dublu printre respondentele din Olanda, referindu-se la conflicte pe care acestea le trăiesc în relație cu musulmani nativi și cu alte femei convertite, atunci când își exprimă propriile interpretări ale Islamului și perspectivele personale în ceea ce privește practica religioasă. De asemenea, ele invocă și conflictele cu societatea în sens larg, referindu-se la situațiile în care sunt alterizate, fără să le fie recunoscute apartenența la cultura olandeză, dar nici la Islam. Respondentele olandeze dezvoltă de asemenea și narațiuni ale căutărilor religioase, care sunt istorisiri încărcate emoțional ce descriu momentele de formalizare a intrării lor în Islam, cu diferite motivații, declanșate și asumate uneori în mod spontan. Totodată, femeile convertite din Olanda adoptă narațiuni cu o abordare feministă, prin care susțin propriile interpretări alternative în materie de practică religioasă, atunci când nu confirmă și nu se aliniază la normele islamice dominante. Prin aceste narațiuni standardizate, respondentele musulmane resping de asemenea și vocile patriarhale, respectiv apără formele de manifestare flexibilă a religiei și își exprimă interesul față de grupurile mixte, alcătuite din femei musulmane cu diferite abordări ale practicii religioase, și pun accent pe importanța diversității în Islam și pe solidaritatea femeilor musulmane.

Definite de un grad mai ridicat de omogenitate în ceea ce privește afilierea la grupuri islamice, întrucât sunt active predominant în comunități ale femeilor convertite, respondentele din România apără obligația femeilor de a se acoperi în cadrul unor narațiuni justificative, care îndeplinesc și un rol de legitimare. Astfel, ele recurg inclusiv la argumente din retorica de tip creștin, prin care susțin că voalul este universal valabil pentru femei, indiferent de religie. Totodată, femeile convertite din România articulează narațiuni prin care se referă la miracolele anticipate de Coran, pe care îl compară în mod sistematic cu Biblia, în interiorul căreia identifică elemente problematice. În acest mod, femeile minimalizează substanța și semnificațiile practicilor de tip religios cărora li s-au dedicat în calitate de credincioase ortodoxe, în narațiuni de reconciliere și recunoaștere, pe care le construiesc din perspectivele lor curente de femei musulmane. Aspectele întâlnite în mod curent în narațiunile schimbării și în cele critice la adresa propriilor contexte originare, produse de femeile din România, se referă la echilibrul interior dobândit, la calm și fericire, la principiile și valorile islamice, respingând biografii trăite în afara religiei în calitate de creștin-ortodoxe nepracticante. Femeile convertite din România dezvoltă de asemenea și narațiuni ale căutării religioase, referindu-se la cercetările derulate

înainte de convertirea la Islam, dezamăgite de fostele apartenențe religioase. Acestea sunt procese de investigare la capătul cărora concluzionează că le-a fost predestinat să descopere și să adopte Islamul. În același timp, nefiind expuse la abordări feministe ale Islamului în aceeași măsură ca respondentele din Olanda, româncele convertite la Islam împrumută elemente din retorica feministă, legitimând voalul și modestia feminină prescrisă de Islam ca pe forme de reacție împotriva presiunilor patriarhale exercitate pentru expunerea corpurilor feminine, dezamăgite de lipsa de respect și de toleranță pentru diversitatea pe care ele o reprezintă ca femei convertite la Islam.

Deși formate, ascultate, repetate, internalizate și asumate în grupuri distincte, articulate în mod diferit în cele două țări vizate, mijloacele narrative adoptate de femeile convertite din Olanda și România sunt similare și facilitează interpretarea propriei convertiri la Islam. Utilizând teme comune, femeile musulmane își situează în mod strategic experiența convertirii în interiroul propriilor biografii, adoptând în mod similar perspective critice la adresa contextelor dominant non-religioase și non-islamice în care trăiesc. Istorisirile lor se coagulează în forma unor narațiuni ale comunităților din care ele fac parte, fiind înrădăcinate în grupurile de care aparțin, însă diferite de-a lungul unor linii – cum ar fi atitudinile privind modestia feminină în Islam și modul de percepție a voalului și a practicilor devoționale în Islam sau interpretările feministe ale acestor subiecte. Pe de o parte, respondentele olandeze sunt expuse în egală măsură discursurilor feministe secular, în contexte mai largi, și islamice, în propriile micro-grupuri religioase și au tendința de a adopta abordări mai flexibile ale Islamului, așa cum rezultă din narațiunile lor standardizate. Pe de altă parte, femeile convertite din România au o abordare mai puțin versatilă, reproducând perspective care sunt doar mimetic feministe, fiind impregnate de voci patriarhale la care se raportează și pe care le reproduc în istorisiri șablonizate.

Referințe

Alexe, Iris, and Bogdan Păunescu. 2011. *Study on the Immigration Phenomenon in Romania. The Aliens' Intregartion into the Romanian Society*. Soros Foundation Romania. Disponibil de la: www.soros.ro/en/fisier_acord_publicatii.php?publicatie=115 [Accesat la 14 septembrie 2011].

Alexe, Iris. 2010 Romania In *Migration, Employment and Labor Market. Integration Policies in the European Union. Part 1: Migration and the Labor Markets in the European Union (2000-2009)*, eds. Anna Platonova and Giuliana Urso, 254-264. The International Organization for Migration.

Disponibil de la: [publications.iom.int/bookstore/free/Part1_Migration&LaborMarketsinEU\(2000-2009\).pdf](http://publications.iom.int/bookstore/free/Part1_Migration&LaborMarketsinEU(2000-2009).pdf) [Accesat la 17 mai 2011].

Allievi, Stefano. 1999. 'Pour une Sociologie des Conversions: Lorsque Des Européens Deviennent Musulmans.' *Social Compass* 46 (3): 283–300.

- Allievi, Stefano. 2006. 'The Shifting Significance of the Halal/Haram Frontier: Narratives on the Hijab and Other Issues.' In *Women Embracing Islam. Gender and Conversion in the West*, ed. Karin van Nieuwkerk, 120–153. Austin: University of Texas Press.
- Allievi, Stefano, and Felice Dassetto. 1999. 'Introduction.' *Social Compass* 46 (3): 243–249.
- Auer, Peter. 1999. 'From Code-switching via Language Mixing to Fused Lects: Toward a Dynamic Typology of Bilingual Speech.' *International Journal of Bilingualism* 3 (4): 309–332.
- Badran, Margot. 2006. 'Feminism and Conversion: Comparing British, Dutch, and African Life Stories.' In *Women Embracing Islam. Gender and Conversion in the West*, ed. Karin van Nieuwkerk, 192–233. Austin: University of Texas Press.
- Bechir, Elis. 2008. *Assimilation and Dissimilation: Tatars in Romania and Gagauz in Moldova*. Budapest: Central European University. Disponibil de la: www.etd.ceu.hu/2008/bechir_elis.pdf [Accesat la 3 July 2011].
- Beckford, James A. 1978. 'Accounting for Conversion.' *The British Journal of Sociology* 29 (2) (June): 249–262.
- Berger, Peter, and Thomas Luckmann. 1991. *The Social Construction of Reality. A Treatise of in the Sociology of Knowledge*. Penguin Books. 8th edition.
- Blommaert, Jan. 2006. 'Applied ethnopoetics.' *Narrative Inquiry* 16 (1): 181–190.
- Blommaert, Jan. 2005. *Discourse. A Critical Introduction*. Cambridge University Press.
- Blommaert, Jan. 2000. 'Data Formulation as Text and Context: The (aesth)etics of Analysing Asylum Seekers.' *Working Papers on Language, Power & Identity* 2: 1–37.
- Bourque, Nicole. 2006. 'How Deborah Became Aisha: The Conversion Process and the Creation of Female Muslim Identity.' In *Women Embracing Islam. Gender and Conversion in the West*, ed. Karin van Nieuwkerk. Austin: University of Texas Press.
- Bracke, Sarah. 2008. 'Agency: Contours of a Post-secular' Conjuncture. Conjugating the Modern/Religious, Conceptualizing Female Religious.' *Theory Culture Society* 25 (6): 51–67.
- Brice, Kevin. 2010. *A Minority within a Minority. A Report on Conversion to Islam in the United Kingdom*. UK: Faith Matters. Disponibil de la: <http://faith-matters.org/images/stories/fm-reports/a-minority-within-a-minority-a-report-on-converts-to-islam-in-the-uk.pdf> [Accesat la 3 martie 2011].
- Bruner, Jerome. 2004. 'Life as a Narrative.' *Social Research* 71 (3): 691–710.
- Bruner, Jerome. 1995. 'The Autobiographical Process.' *Current Sociology* 43 (165): 161–177.
- Bruner, Edward M. 1986. 'Experience and Its Expressions.' In *The Anthropology of Experience*, eds. Victor W. Turner, Edward M. Bruner. Urbana and Chicago: University of Illinois Press.
- Buijs, Frank J. 2009. 'Muslims in the Netherlands: Social and Political Developments After 9/11.' *Journal of Ethnic and Migration Studies* 35 (3): 421–438.
- Buijs, Frank J., and Jan Rath. 2003. *IMISCOE Working Paper. Muslims in Europe: The State of Research*. Institute for Migration and Ethnic Studies, University of Amsterdam. Disponibil de la: www.janrath.com/downloads/@Muslims_in_Europe_IMISCOE_2006.pdf [Accesat la 15 iunie 2010].

- Bunt, Garry R. 2009. *iMuslims. Rewiring the House of Islam*. Islamic Civilization and Muslim Networks. Chapel Hill: The University of North Carolina Press.
- Burr, Vivien. 2000. *An Introduction to Social Constructionism*. London, New York: Routledge.
- Butler, Judith. 1997a. *Excitable Speech. A Politics of the Performative*. London and New York: Routledge.
- Butler, Judith. 1997b. *Theories in Subjection. The Psychic Life of Power*. Stanford, California: Stanford University Press.
- Butler, Judith. 1993. *Bodies That Matter. On the Discursive Limits of 'Sex.'* New York and London: Routledge.
- Byrne, Bridget. 2003. 'Reciting the Self: Narrative Representations of the Self in Qualitative Interviews.' *Feminist Theory* 4 (2): 29–49.
- Cain, Carole. 1991. 'Identity Acquisition and Self-Understanding in Alcoholics Anonymous.' *Ethos* 19 (2): 210–253.
- Carrette, Jeremy R. 2000. *Foucault and Religion. Spiritual Corporality and Political Spirituality*. London and New York: Routledge.
- Certeau, Michel de. 1984. *The practice of everyday life*. Berkeley: University of California Press.
- Chase, Susan E. 2005. 'Narrative Inquiry: Multiple Lenses, Approaches, Voices.' In *The Sage Handbook of Qualitative Research*, eds. Norman K. Denzin and Yvonna S. Lincoln. 3rd edition. Thousand Oaks, London, New Delhi: Sage Publications.
- Chiriac, Marian and Monica Robotin. 2006. *Necunoscuții de lângă noi. Rezidenți, refugiați, solicitanți de azil, migranți ilegali în România*. Centrul pentru Diversitate Etnoculturală. Disponibil de la: www.edrc.ro/resources_details.jsp?resource_id=14 [Accesat la 2 November 2009].
- Christensen, Ann-Dorte. 2009. 'Belonging and Unbelonging from an Intersectional Perspective.' *Gender, Technology and Development* 13 (1): 21–41.
- Cicourel, Aaron V. 2007. 'A Personal, Retrospective View of Ecological Validity.' *Text & Talk* 27 (5/6): 735–752.
- Cicourel, Aaron V. 1980. 'Three models of discourse analysis: The role of social structure.' *Discourse Processes*. 3 (3):101-131.
- Creswell, John W. 2007. *Qualitative Inquiry and Research Design: Choosing Among Five Approaches*. Thousand Oaks, London, New Delhi: Sage Publications.
- Clark, Elmer T. 1929. *The Psychology of Religious Awakening*. New York: Macmillan.
- Clarke, Peter B. 2004. 'Conversion.' In *Encyclopedia of Islam and the Muslim World*, ed. Richard C. Martin. New York: Macmillan Reference USA.
- cooke, miriam. 2000. 'Multiple critique: Islamic feminist rhetorical strategies.' *Nepantla*. 1(1): 91–110.

- Danaher, Geoff, Tony Schirato, and Jen Webb. 2000. *Understanding Foucault*. London: Sage Publications.
- Daynes, Sarah. 1999. 'Processus de conversion et modes d'identification à l'Islam: L'exemple de la France et des États-Unis.' *Social Compass* 46 (3): 313–323.
- Denzin, Norman K. 1989. *Interpretive Interactionism*. London: Sage Publications.
- Deveaux, Monique. 1996. 'Feminism and Empowerment: A Critical Reading of Foucault.' In *Feminist Interpretations of Michel Foucault*, ed. Susan J. Hekman, 211–241. Pennsylvania: The Pennsylvania State University Press, University Park.
- Dijk, Teun A. van. 1993. 'Principles of Critical Discourse Analysis.' *Discourse Society* 4 (2): 249–283.
- Elbaz-Luwisch, Freema. 1997. 'Narrative Research: Political Issues and Implications.' *Teaching and Teacher Education* 13 (1): 75–83.
- Essers, Caroline, Yvonne Benschop, and Hans Doorewaard. 2008. 'Female Ethnicity: Understanding Muslim Immigrant Businesswomen in the Netherlands.' *Journal Compilation* ** (**). Gender, Work and Organization: 1–20.
- Fadil, Nadia. 2011. 'Not-/unveiling as an Ethical Practice.' *Feminist Review* 98.
- Fadil, Nadia. 2009. 'Managing Affects and Sensibilities: The Case of Not-handshaking and Not-fasting.' *Social Anthropology/Anthropologie Sociale* 17 (4): 439–454.
- Fairclough, Norman L. 1985. 'Critical and Descriptive Goals in Discourse Analysis.' *Journal of Pragmatics* 9: 739–763.
- Fautré, Willy. 2010. *Intersectionality of Freedom of Religion or Belief & Women's Rights: Burqa Issue in the EU*. Human Rights Without Frontiers. Disponibil de la: www.wunrn.com/news/2010/03_10/03_15_10/031510_burqa.htm [Accesat la 2 februarie 2011].
- Field Belenky, Mary, Blythe McVicker Clinchy, Nancy Rule Goldberger, and Jill Mattuck Tarule. 1986. *Women's Way of Knowing. The Development of Self, Voice, and Mind*. New York: Basic Books.
- Flinn, Frank K. 1999. Conversion: up from evangelicalism or the pentecostal and charismatic experience. In *Religious Conversion. Contemporary Practices and Controversies*, eds. Christopher Lamb and M. Darrol Bryant, 51-72. London and New York: Cassell.
- FORUM – Institute for Multicultural Affairs. 2010. *The Position of Muslims in the Netherlands. Facts and Figures. Fact Book 2010*. www.foruminternational.org. [Accesat la 2 martie 2011].
- Foucault, Michel. 1994. 'Ethics. Subjectivity and Truth.' *The Essential Works of Michel Foucault. 1954-1984*, ed. Paul Rainbow, New York: The New Press.
- Foucault, Michel. 1993. 'About the Beginning of the Hermeneutics of the Self: Two Lectures at Dartmouth.' *Political Theory* 21 (2): 198-227, ed. Mark Blasius.
- Foucault, Michel. 1977. *Power-knowledge. Selected Interviews and Other Writings. 1972-1977*. Ed. Gordon Colin. New York: Pantheon Books.

- Foucault, Michel. 1986. *The History of Sexuality. Volume I: An Introduction*, trans. Robert Hurley. New York: Pantheon Books.
- Frank, Katherine. 2006. 'Agency.' *Anthropological Theory* 6 (3): 281–302.
- Fraser, Heather. 2004. 'Doing Narrative Research: Analysing Personal Stories Line by Line.' *Qualitative Social Work* 3 (2): 179–201.
- Frost, Nollaig, Sevasti Melissa Nolas, Belinda Brooks-Gordon, Cigdem Esin, Amanda Holt, Leila Mehdizadeh, and Pnina Shinebourne. 2010. 'Pluralism in Qualitative Research: The Impact of Different Researchers and Qualitative Approaches on the Analysis of Qualitative Data.' *Qualitative Research* 10 (4): 441–460.
- Frost, Nollaig. 2009. "'Do You Know What I Mean?": The Use of a Pluralistic Narrative Analysis Approach in the Interpretation of an Interview.' *Qualitative Research* 9 (1): 9–29.
- García-Arenal, Mercedes. 1999. 'Les conversions d'européens à l'Islam dans l'histoire: Esquisse générale.' *Social Compass* 46 (3): 273–281.
- Gee, James Paul. 2006. *An Introduction to Discourse Analysis. Theory and Method*. New York and London: Routledge. Taylor & Francis Group.
- Gee, James Paul. 2001. 'Critical Literacy as Critical Discourse Analysis.' *Critical Literacy Task Force meeting at TESOL*. St. Louis.
- Gee, James Paul. 1999. *An Introduction to Discourse Analysis. Theory and Method*. London and New York: Routledge.
- Gee, James Paul. 1991. 'A Linguistic Approach to Narrative.' *Journal of Narrative and Life History* 1 (1): 15–39.
- Geertz, Clifford. 1980. 'Blurred Genres: The Reconfiguration of Social Thought.' *American Scholar* 49: 165–179.
- Gergen, Kenneth J., and Mary M. Gergen. 1986. 'Narrative Form and the Construction of Psychological Science.' In *Narrative Psychology: The Storied Nature of Human Conduct*, ed. Theodore R. Sarbin. New York: Praeger.
- Gillespie, V. Bailey. 1991. *The Dynamics of Religious Conversion*. Birmingham, Alabama: Religious Education Press.
- Goffman, Erving. 1956. *The Presentation of Self in Everyday Life*. University of Edinburgh, Social Research Centre. Edinburgh.
- Górak-Sosnowska, Katarzyna. 2011. 'Between Fitna and Idylla. Internet forums of Polish female converts to Islam.' *Unpublished paper*.
- Gordon, David. 1974. 'The Jesus people: An identity synthesis.' *Urban Life and Culture*. 3: 159-78.
- Grigore, George. 1999. 'Muslims in Romania.' *ISIM Newsletter* 3 (1). ISIM Review Articles: 34.
- Disponibil de la: openaccess.leidenuniv.nl/handle/1887/17301 [Accesat la 8 aprilie 2011].

- Grim, Brian J., and Mehtab S. Karim. 2011. *The Future of the Global Muslim Population Projections for 2010-2030*. Pew Research Centre. Disponibil de la: www.pewforum.org. [Accesat la 2 martie 2011].
- Hermansen, Marcia. 1999. 'Roads to Mecca: Conversion Narratives of European and Euro-American Muslims.' *Muslim World* 89 (1): 56–89.
- Herten, Marieke van. 2008. *Only Few Dutch People Go to Church or Mosque Regularly*. Statistics Netherlands. Disponibil de la: www.cbs.nl/en-GB/menu/themas/vrije-tijd-cultuur/publicaties/artikelen/archief/2008/2008-2476-wm.htm. [Accesat la 13 iulie 2011].
- Hesse-Biber, Sharlene. 2010. 'Qualitative Approaches to Mixed Methods Practice.' *Qualitative Inquiry*. 16 (6):455–468.
- Hijmans, Martin. 2011. 'Fascism Revisited: Wilders Questions Trip of Muslim Converts to Egyptian 'hate Camp.' *Aid Netherlands. Blog and News Agency*. Disponibil de la: www.nl-aid.org/continent/netherlands/fascism-revisited-wilders-questions-trip-of-muslim-converts-to-egyptian-hate-camp. [Accesat la 23 februarie 2012].
- James, William, 2002. *The Varieties of Religious Experience. A Study in Human Nature*. Centenary edition. London and New York: Routledge.
- Jensen, Tina Gudrun. 2008. 'To Be "Danish", Becoming "Muslim": Contestations of National Identity?' *Journal of Ethnic and Migration Studies* 34 (3): 389–409.
- Jouili, Jeanette S. 2009. 'Negotiating Secular Boundaries: Pious Micro-practices of Muslim Women in French and German Public Spheres.' *Social Anthropology/Anthropologie Sociale* 17 (4): 455–470.
- Kapferer, Bruce. 1986. 'Performance and the Structuring of Meaning and Experience.' In *The Anthropology of Experience*, eds. Victor W. Turner and Edward M. Bruner. Urbana and Chicago: University of Illinois Press.
- Kejanlioglu, D. Beybin and Oguzhan Tas. 2009. 'Regimes of Un/veiling and Body Control: Turkish Students Wearing Wigs.' *Social Anthropology/Anthropologie Sociale* 17 (4): 424–438.
- Kilbourne, Brock and James T. Richardson. 1988. 'Paradigm Conflict, Types of Conversion, and Conversion Theories.' *Sociological Analysis* 50 (1): 1-21.
- Koning, Martijn de. 2009. 'Changing Worldviews and Friendship. An Exploration of the Life Stories of Two Female Salafists in the Netherlands.' In *Global Salafism: Islam's New Religious Movement*, ed. Roel Meijer, 372–392. London/New York: Hurst Publishers.
- Koning, Martijn de. 2010. 'Netherlands.' In *Yearbook of Muslims in Europe*, eds. Jørgen S. Nielsen, Samim Akgönül, Ahmet Alibašić, Brigitte Maréchal, and Christian Moe, 367–385. Leiden/Boston.
- Köse, Ali and Kate Miriam Loewenthal. 2000. 'Conversion Motifs Among British Converts to Islam.' *International Journal for the Psychology of Religion*. 10 (2): 101-110.
- Köse, Ali. 1999. 'The Journey from the Secular to the Sacred: Experiences of Native British Converts to Islam.' *Social Compass* 46 (3): 301–312.

- Köse, Ali. 1996. *Conversion to Islam: A Study of Native British Converts*. New York: Kegan Paul International.
- Labov, William. 1972. 'The Transformation of Experience in Narrative Syntax.' In *Language in the Inner City: Studies in the Black English Vernacular*, 354–396. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Lakhdar, Mounia, Geneviève Vinsonneau, Michael, J. Apter, and Etienne Mullet. 2007. 'Conversion to Islam Among French Adolescents and Adults: A Systematic Inventory of Motives.' *The International Journal for the Psychology of Religion* 17 (1): 1–15.
- Lauwers, Gracienne, Jan de Groof, and Paul de Hert. 2012. *Islam (instruction) in State-funded Schools*. University of Antwerp.
- Disponibil de la: www.lawandeducation.com/download.aspx?c=.ELA&n=104632&ct=104632&e=288754 [Accesat la 27 iulie 2012].
- Le Pape, Loïc. 2005. 'Les récits de conversion: D'une histoire personnelle Romancée à l'analyse sociologique d'un engagement religieux.' *Alfa, Maghreb et sciences sociales*. 77–87.
- Lederer, Gyorgy. 2001. 'Islam in East Europe.' *Central Asian Survey* 20 (1): 5–32.
- Lindgren, Tomas. 2005. 'The Narrative Construction of Muslim Prayer Experiences.' *The International Journal for the Psychology of Religion* 15 (2): 159–174.
- Lofland, John, and Norman Skonovd. 1981. 'Conversion Motivs.' *Journal for the Scientific Study of Religion* 20: 373–385.
- Lofland, John, and Rodney Stark. 1965. 'Becoming a World-Saver: A Theory of Conversion to a Deviant Perspective.' *Source: American Sociological Review* 30 (6) (Decembrie): 862-875.
- LojekMagdziarz, Aleksandra. 2007. New Islam in Poland – Polish Converts. *ORMA. Revista de studii etnologice si historicoreligioase*. 6: 55–62.
- Luckmann, Thomas. 1967. *The Invisible Religion. The Problem of Religion in Modern Society*. New York: The Macmillan Company.
- Mahmood, Saba. 2005. *Politics of Piety: The Islamic Revival and the Feminist Subject*. Princeton and Oxford: Princeton University Press.
- Mahmood, Saba. 2001. 'Feminist Theory, Embodiment, and the Docile Agent: Some Reflections on the Egyptian Islamic Revival.' *Cultural Anthropology* 16 (2): 202–236.
- Mahoney, Annette, and Kenneth I. Pargament. 2004. 'Sacred Changes: Spiritual Conversion and Transformation.' *JCLP/In Session* 60 (5). Wiley InterScience: 481–492.
- Mansson McGinty, Anna. 2007. 'Formation of Alternative Femininities Through Islam: Feminist Approaches Among Muslim Converts in Sweden.' *Women's Studies International Forum* 30: 474–485.
- Mansson McGinty, Anna. 2006. *Becoming Muslim. Western Women's Conversions to Islam*. Vol. 3. Culture, Mind, and Society. New York: Palgrave Macmillan.

- Marranci, Gabrielle. 2010. 'Sociology and Anthropology of Islam. A Critical Debate.' In *The New Blackwell Companion to the Sociology of Religion*, ed. Brian S. Turner. Blackwell Publishing. 364-387.
- McNay, Lois. 2005. 'Agency and Experience: Gender as a Lived Relation.' In *Feminism After Bourdieu*, eds. Lisa Adkins and Beverly Skeggs, 175–190. Blackwell Publishing.
- Mishler, Elliot G. 1991. *Research Interviewing. Context and Narrative*. First Harvard University Press paperback ed. Cambridge, Massachusetts and London, England: Harvard University Press.
- Moors, Annelies and Emma Tarlo. Eds. 2012. *Islamic fashion in Europe*. Berg Publishers.
- Moosavi, Leon. 2011. 'Muslim Converts & Islamophobia in Britain.' In *The Sociology of Islam: Secularism, Economy and Politics*, ed. Tugrul Keskin. Reading: Ithaca Press. pp. 247-268
- Moosavi, Leon. 2011. *Extremism, Islamophobia and Muslim Converts. Soundings: Policy Matters for Muslims in Britain. The Muslim Council of Britain*. Disponibil de la: <http://soundings.mcb.org.uk/?p=281> [Accesat la 27/06/2011]
- Moosavi, Leon. 2010. *Manifestations of Islamophobia and the Loyalty of Muslim Converts. The Sociological Imagination*. Disponibil de la: <http://sociologicalimagination.org/posts/leon-moosavi/manifestations-of-islamophobia-and-the-loyalty-of-muslim-converts/>[Accesat la 4 mai 2011]
- National Institute of Statistics. 2012. *Press Release Concerning the Preliminary Results of the Census Of Population And Dwellings – 2012*. Disponibil de la: http://www.insse.ro/cms/files/statistici/comunicate/alte/2012/RPL_rezultate%20preliminare.pdf. [Accesat la 24 august 2012].
- National Institute of Statistics. 2002. *Census of Population And Dwellings. Population According to Ethnicity and Religion*. Disponibil de la: www.insse.ro/cms/files/RPL2002INS/vol4/tabele/t5.pdf. [Accesat la 11 februarie 2011].
- Nielsen, Jørgen S. 2005. 'Islam: Islam in Modern Europe.' In *Encyclopedia of Religion*, Lindsay Jones. vol. 7, Macmillan Reference USA, 4676-4677.
- Nielsen, Jørgen S. 2003. 'Transnational Islam and the Integration of Islam in Europe.' In *Muslim Networks and Transnational Communities in and Across Europe*, eds. Stefano Allievi and Jørgen S. Nielsen, 28–51. Leiden/Boston: Brill.
- Nieuwkerk, Karin van. 2006a. 'Gender and Conversion to Islam in the West.' In *Women Embracing Islam. Gender and Conversion in the West*, ed. Karin van Nieuwkerk, 1–19. Austin: University of Texas Press.
- Nieuwkerk, Karin van. 2006b. 'Gender, Conversion, and Islam: A Comparison of Online and Offline Conversion Narratives.' In *Women Embracing Islam. Gender and Conversion in the West*, ed. Karein van Nieuwkerk, 95–120. Austin: University of Texas Press.

- Nieuwkerk, Karin van. 2004. 'Veils and Wooden Clogs Don't Go Together.' *Ethnos* 69 (2): 229–246.
- Nock, Arthur Darby. 1933. *Conversion*. New York: Oxford University Press.
- Ochs, Elinor and Lisa Capps. 1996. 'Narrating the Self.' *Annual Review of Anthropology*. 25: 19–43.
- Onwuegbuzie, Anthony J. and Nancy L. Leech. 2006. 'Linking Research Questions to Mixed Methods Data Analysis Procedures.' *The Qualitative Report*. 11 (3):474-49
- Polkinghorne, Donald E. 1988. *Narrative Knowing and the Human Sciences*. State University of New York Press.
- Open Society Foundations. 2010. *Muslims in Rotterdam. At Home in Europe Project*. New York: Open Society Foundations. Disponibil de la: www.soros.org/initiatives/home [Accesat la 8 March 2012]
- Oprîșan, Ana, and George Grigore. 1999. 'The Muslim Gypsies in Romania.' *ISIM Newsletter* 8. Disponibil de la: <https://openaccess.leidenuniv.nl/handle/1887/17301>. [Accesat la 19 martie 2011].
- Pargament, Kenneth I. 1997. *The Psychology of Religious Coping*. New York: Guilford.
- Paloutzian, Raymond F., James T. Richardson, and Lewis R. Rambo. 1999. 'Religious Conversion and Personality Change.' *Journal of Personality* 67(6): 1047-1079.
- Prins, Baukje. 2002. 'The Nerve to Break Taboos: New Realism in the Dutch Discourse on Multiculturalism.' *Journal of International Migration and Integration* 3 (3&4): 363–379.
- Rainbow, Paul, ed. 1984. *The Foucault Reader*. New York: Pantheon Books.
- Rambo, Lewis R. 2010. 'Conversion Studies, Pastoral Counseling, and Cultural Studies: Engaging and Embracing a New Paradigm.' *Pastoral Psychology* 59 (4): 433–445.
- Rambo, Lewis R. 1999. 'Theories of Conversion: Understanding and Interpreting Religious Change.' *Social Compass* 46 (3): 259–271.
- Rambo, Lewis R., and Charles E. Farhadian. 1999. 'Converting: stages of religious change.' In *Religious Conversion. Contemporary Practices and Controversies*, eds. Christopher Lamb and M. Darrol Bryant, 23-35. London and New York: Cassell.
- Rambo, Lewis R. 1993. *Understanding Religious Conversion*. New Heaven and London: Yale University Press.
- Riessman, Catherine Kohler. 2005. 'Narrative Analysis.' In *Narrative, Memory & Everyday Life*. University of Huddersfield, Huddersfield.
- Riessman, Catherine Kohler. 1993. *Narrative Analysis*. Vol. 30. Qualitative Research Methods. London: Sage Publications.
- Roald, Anne Sofie. 2006. 'The Shaping of a Scandinavian "Islam". Converts and Gender Equal Opportunity.' In *Women Embracing Islam. Gender and Conversion in the West*, ed. Karin van Nieuwkerk, 48–70. Austin: University of Texas Press.
- Roald, Anne Sofie. 2004. *New Muslims in the European Context: The Experience of Scandinavian Converts*. Vol. 4. Muslim Minorities. Leiden/Boston: Brill.

Romanian Office for Migration. 2011. *Informare statistică referitoare la numărul autorizațiilor de muncă eliberate în perioada 01.01.2011-30.04.2011*.

Disponibil de la: http://ori.mai.gov.ro/api/media/userfiles/AM_4_luni.pdf. [Accesat la 5 septembrie 2011].

România Liberă. 2007. 'Iusuuf Murat, Muftiul-șef al cultului musulman în România: Libertatea de a te manifesta, condiționată.' *România Liberă*, September 8.

Disponibil de la: www.romanalibera.ro/opinii/interviuri/libertatea-de-a-te-manifesta-conditionata-105554.html [Accesat la 9 august 2011].

Roulston, Kathryn. 2010. 'Considering quality in qualitative interviewing.' *Qualitative Research* 10 (2): 199–228.

Ruiter, Jan Jaap de. 2012a. *De ideologie van de PVV. Het kwade goed en het goede kwaad*. Amsterdam: Rozenberg Publishers.

Ruiter, Jan Jaap de. 2012b. *Review of Marked for Death. Islam's War against the West and Me, van Geert Wilders*. Disponibil de la: www.nieuwwij.nl/index.php?pageID=13&messageID=7536 [Accesat la 25 iunie 2012].

Sandikci, Özlem, and Güliz Ger. 2010. 'Veiling in Style. How Does a Stigmatized Practice Become Fashionable?' *The Journal of Consumer Research* 37 (1): 15–36.

Schnider, Franz. 2006. *Europe II: Central Europe, Eastern Europe, and Balkans*. In 'Brill Dictionary of Religion', eds. Kocku von Stuckrad, Christoph Auffarth, and Jutta Bernard. Leiden: Brill Academic Publishers.

Setta, El-Houari. 1999. 'La Suisse converti à l'Islam: Émergence d'un nouvel acteur social.' *Social Compass* 46 (3): 337–349.

Shaikh, Sa'diyya. 2003. 'Transforming Feminisms: Islam, Women, and Gender Justice.' In *Progressive Muslims: On Justice, Gender and Pluralism*, ed. Omid Safi, 147–163. Oxford: Oneworld Publications.

Shanneik, Yafa. 2011. 'Conversion and Religious Habitus: The Experiences of Irish Women Converts to Islam in the Pre-Celtic Tiger Era.' *Journal of Muslim Minority Affairs* 31 (4): 503–517.

Spickard, James V. 2007. 'Micro Qualitative Approaches to the Sociology of Religion: Phenomenologies, Interviews, Narratives and Ethnographies.' In *The Sage Handbook of the Sociology of Religion*, eds. James A. Beckford and N. J. Demerath. Sage.

Stausberg, Michael. 2006. 'Socialization/Upbringing.' *Brill Dictionary of Religion*. Leiden: Brill Academic Publishers.

Silvestri, Sara. 2008. *Europe's Muslim Women: Potential, Aspirations and Challenges*. Brussels: King Baudouin Foundation.

Slay, Holly S. 2011. 'Professional Identity Construction: Using Narrative to Understand the Negotiation of Professional and Stigmatized Cultural Identities.' *Human Relations* 64 (1): 85–107.

- Sniderman, Paul M., and Louk Hagendoorn. 2007. *Multiculturalism and Its Discontents in the Netherlands. When Ways of Life Collide*. Princeton and Oxford: Princeton University Press.
- Snow, David A., and Richard Machalek. 1984. 'Sociology of Conversion.' *Annual Review of Sociology* 10: 167–190.
- Snow, David A., and Richard Machalek. 1983. 'The Convert as a Social Type.' *Sociological Theory* 1: 259–289.
- Statistics Netherlands. 2010. *Annual Report on Integration 2010. Summary*. The Hague: Statistics Netherlands. Disponibil de la: www.cbs.nl/NR/rdonlyres/D56D1C20-4491-441F-8A8F-717006A06735/0/2010b72pub.pdf [Accessed 8 Februarie 2012].
- Stausberg, Michael. 2006. 'Socialization/Upbringing.' *Brill Dictionary of Religion*. Leiden: Brill Academic Publishers. 1754-1761.
- Stefanska, O. 2011. *Drogi do islamu. Polskie konwertytki*. Unpublished MA thesis. Warsaw: Warsaw School of Social Sceinces and Humanities.
- Stromberg, Peter G. 1993. *Language and Self-transformation. A Study of the Christian Conversion Narrative*. Cambridge University Press.
- Stoica, Daniela. 2011a. 'Romanian Women Constructing Muslim Biographies. The Feminine Experience of Islam Conversion.' *Studia Universitatis Babeș-Bolyai. Studia Europaea* 56 (3): 64–93.
- Stoica, Daniela. 2011b. 'New Romanian Muslimas. Converted Women Sharing Knowledge in Online and Offline Communities.' In *Muslims in Poland and Eastern Europe: Widening the European Discourse on Islam*. ed. Katarzyna Gorak-Sosnowska. University of Warsaw, Faculty of Oriental Studies.
- Sultán, Madlene. 1999. 'Choosing Islam: A Study of Swedish Converts.' *Social Compass* 46 (3): 325–335.
- Tabeksirah. 2012. 'Various Acts of Islamic Miracles for New Convert Land of Windmills.' Disponibil de la: <http://tabeksirah.wordpress.com/2012/03/16/189/> [Accesat la 16 martie 2012].
- Tomlin, Russell S., Linda Forrest, Ming Ming Pu, and Myung Heel Kim. 1997. 'Discourse Semantics.' In *Discourse as Structure and Process*, ed. Teun A. van Dijk. Vol. I. Discourse Studies: An Interdisciplinary Introduction. Thousand Oaks, London, New Delhi: Sage Publications.
- Travisano, Richard V. 1970. 'Alternation and conversion as qualitatively different transformations.' In *Social Psychology through Symbolic Interaction*, eds. G. P. Stone, H. A. Farberman 594-606. Waltham. Mass: Ginn-Blaisdel.
- Tufiș, Claudiu. 2011. *Analiză a Fundației Soros România. Sunt românii intoleranți?* Soros Romania Foundation.
- Disponibil de la: http://soros.ro/ro/program_articol.php?articol=312#. [Accesat la 5 noiembrie 2011].
- Vakulenko, Anastasia. 2007. "'Islamic Headscarves'" and the European Convention on Human Rights: An Intersectional Perspective.' *Social and Legal Studies* 16 (2): 183–199.

- Vainovski-Mihai, Irina. 2010. 'Romania.' In *Yearbook of Muslims in Europe*. Eds. Jørgen S. Nielsen, Samim Akgönül, Ahmet Alibašić, Brigitte Maréchal. vol. 2. Leiden: Brill.
- Veer, Peter van der. 2002. 'The Netherlands and Islam.' *ISIM Newsletter* 9 (02): 7–8. Disponibil de la:
https://openaccess.leidenuniv.nl/bitstream/handle/1887/17573/ISIM_9_The_Netherlands_and_Islam.pdf?sequence=1 [Accesat la 25 iunie 2011].
- Viswanathan, Gauri. 1998. *Outside the Fold. Conversion, Modernity, and Belief*. Princeton: Princeton University Press.
- Vroon-Najem, Vanessa Eleanoor. 2007. *Pushing the Limits of Dutchness. Agency and Change in the Context of Female Conversion to Islam*. MA Human Security, Amsterdam: Vrije Universiteit.
- Wadud, Amina. 1999. *Qur`an and Woman*. New York: Oxford University Press.
- Wasif A. Shadid. 2006. 'Public Debates over Islam and the Awareness of Muslim Identity in the Netherlands.' *European Education* 38 (2): 10-22.
- Weibel, Nadine B. 2007. 'Body: Female.' In *Encyclopedia of Women and Islamic Cultures*, ed. Suad Joseph. Vol. 6. Leiden/Boston: Brill.
- Wolhrab-Sahr, Monika. 1999. 'Conversion to Islam: Between Syncretism and Symbolic Battle', *Social Compass* 46 (3): 351-62.
- Wolhrab-Sahr, Monika. 2006. 'Symbolizing Distance. Conversion to Islam in Germany and the United States.' In *Women Embracing Islam. Gender and Conversion in the West*, ed. Karin van Nieuwkerk, 71–92. Austin: University of Texas Press.
- Woodhead, Linda. 2007. 'Gender Differences in Religious Practice and Significance.' In *The Sage Handbook of the Sociology of Religion*, eds. James A. Beckford and N. J. Demerath, 566–586. III. Sage.
- Yamane, David. 2000. 'Narrative and Religious Experience.' *Sociology of Religion* 61:2, 171–189.
- Zebiri, Kate. 2008. *British Muslim Converts Choosing Alternative Lives*. Oxford: Oneworld Publications.
- Yazbeck Haddad, Yvonne. 2006. 'The Quest for Peace in Submission. Reflections on the Journey of American Women Converts to Islam.' In *Women Embracing Islam. Gender and Conversion in the West*, ed. Karin van Nieuwkerk. Austin: University of Texas Press.
- Yeon Choo, Hae and Myra Marx Ferree. 2010. 'Practicing Intersectionality in Sociological Research: A Critical Analysis of Inclusions, Interactions, and Institutions in the Study of Inequalities.' *Sociological Theory* 28 (2): 129–149.
- Zebiri, Kate. 2008. *British Muslim Converts Choosing Alternative Lives*. Oxford: Oneworld Publications.
- <http://www.youtube.com/watch?v=nTMfxW8YkR0>